

Перспективним напрямом подальшого дослідження є визначення системи, форм та методів професійно орієнтованого виховання працівників органів внутрішніх справ у вищих навчальних закладах МВС України.

Література

1. Борисов А.В. Становление и развитие юридического образования в дореволюционной России / А.В. Борисов, Л.М. Колдкин. – М. : А.П.О., 1994. – 80 с.
2. Военная педагогика и психология / [А.В. Барабанщиков, В.П. Давыдов, Э.П. Уткин, Н.Ф. Феденко]. – М. : Воениздат, 1986. – 240 с.
3. Історія органів внутрішніх справ : навчальні матеріали до спецкурсу / [С.І. Безрук, О.А. Гавриленко, Л.О. Зайцев та ін. ; за ред. Л. Зайцева]. – Х. : Університет внутрішніх справ, 1999. – Ч. 1 (до початку ХХ ст.). – 72 с.
4. Історія органів внутрішніх справ : навчальні матеріали до спецкурсу / [О.А. Гавриленко, Б.Г. Головка, О.С. Проневич та ін. ; за ред. Л. Зайцева]. – Х. : Університет внутрішніх справ, 1999. – Ч. 2 (ХХ ст.). – 154 с.
5. Систематический свод действующих законоположений и циркулярных распоряжений, относящихся до служебной деятельности чинов отдельного корпуса жандармов по строевой, инспекторской, хозяйственной и военно-судной частям / [сост. Добряков]. – СПб., 1895. – 265 с.

ЧЕРКАШИНА О.О.

ПРОБЛЕМА ВИВЧЕННЯ ПЕРЕДОВОГО ДОСВІДУ В СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ УМОВАХ

Добре організована методична служба, робота методичних об'єднань, участь викладачів у ній дає змогу інженерам-педагогам почувати себе впевнено, комфортно, сміливо висловлювати оригінальні думки, набувати досвіду колективного пошуку нестандартних рішень у системі професійного взаємозбагачення. Крім того, активна участь у засіданнях методичних об'єднань сприяла виявленню й розвитку загальних, педагогічних і професійних здібностей інженерів-педагогів.

Мета статті – на основі аналізу науково-педагогічної літератури, матеріалів педагогічної преси визначити місце й роль передового досвіду в системі методичної роботи в професійно-технічних училищах у 90-х рр. ХХ ст.

У системі завдань методичної роботи в закладах профтехосвіти вивчення, використання й поширення передового досвіду в 90-х рр. ХХ ст. посідало провідне місце. Передовий досвід, як відомо, розглядався як джерело і стимулятор пошуку й запровадження всього нового, передового в розвитку системи профтехосвіти. Методичні предметні об'єднання розглядали передовий досвід з різних напрямів навчально-виховної роботи, залежно від запитів практики ПТУ здійснювали пошук відповідних методичних новинок, швидко доводили інформацію до інженерно-педагогічних кадрів. Крім того, на засіданнях методичних об'єднань викладачі навчалися методики вивчення й узагальнення досвіду, здійснення самоаналізу.

Відомо, що робота з вивчення та узагальнення педагогічного досвіду має свою особливість. Результатом ставали роботи з описом або узагальненням власного досвіду. Це дало змогу сформуванню у викладачів самостійність, активність, уміння проводити педагогічний самоаналіз, привернути увагу до дослідної роботи, до підготовки методичних рекомендацій.

Методичні об'єднання прагнули накопичити банк різноманітного за напрямками, рівнем узагальнення педагогічного досвіду, а також розробити певний механізм його використання з урахуванням рівня професійної компетентності інженерів-педагогів. У контексті зазначеного така робота проводилась за рахунок формування навчальних груп залежно від рівня професійної компетентності; у позакласній роботі – через використання нетрадиційних форм роботи, розрахованих на різних за майстерністю педагогів, і через модульну організацію самостійної роботи з передовим досвідом.

У профтехучилищах створювалися кабінети передового досвіду. На допомогу інженерам-педагогам різного рівня кваліфікації в них були рекомендації. Наприклад, малодосвідченим педагогам пропонували алгоритм аналізу досвіду в цілому, поради та методики використання тих чи інших прийомів; більш підготовленим – рекомендували методики порівняльного, наукового аналізу, що стосувалися варіативності використання педагогічної новинки, перспектив розвитку того чи іншого підходу.

Отже, кабінети передового педагогічного досвіду мали на меті накопичити різний за змістом передовий досвід, використовувати його з урахуванням рівня професійної компетентності інженерів-педагогів, сприяти інтенсивному оперативному впливу на вдосконалення навчально-виховного процесу в ПТУ.

Одним із завдань методичної служби навчальних закладів системи профосвіти було максимальне розкриття передового потенціалу кожного педагога-інженера. Саме методична служба прагнула перетворити підвищення педагогічної майстерності інженерів-педагогів у діяльність, що планувалася, контролювалася та керувалася. З огляду на проблему слід зазначити, що методичні працівники й керівники профтехучилищ володіли правом визначення рівня цінності того чи іншого досвіду та доцільності його поширення.

Отже, як свідчить проведене дослідження у 90-ті рр. ХХ ст., активізувалася проблема вивчення передового досвіду в системі методичної роботи, зверталася увага, що в змісті передового досвіду доцільно орієнтуватися на: знайомство зі всіма видами досвіду – новаторським, передовим; широке використання методично неадаптованого передового досвіду; плюралізм у його оцінці; адресність використання передового досвіду з урахуванням рівня професійної компетентності інженерів-педагогів, їхніх запитів, потреб; поєднання педагогічного аналізу передового досвіду з інтенсивним організованим навчанням педагогічного самоаналізу.

На сторінках педагогічної преси постійно підкреслювалося, що завдання роботи з передовим досвідом навчання повинні поєднувати із за-

вданнями виховання учнів ПТУ. Цьому сприяли широкий активний пошук передового досвіду організації навчально-виховного процесу в профтехучилищах; наближення передового досвіду до широкої педагогічної практики; постановка інженерів-педагогів у позицію активного та творчого дослідника й розповсюджувача передового досвіду, підвищення професійної майстерності інженерів-педагогів через оптимальне поєднання в методичні роботи педагогічного аналізу та самоаналізу.

Крім того, саме в 90-ті рр. було чітко визначено, що вивчення передового досвіду в системі методичної роботи повинно здійснюватися диференційовано залежно від ступеня оволодіння професійними та психолого-педагогічними знаннями, вміннями й навиками (перший рівень – робітники малодосвідчені, початківці; другий – інженери, які вже оволоділи професією педагога повною мірою та здійснюють педагогічний пошук методом спроб і помилок; третій – педагоги, які активно кваліфіковано й успішно займаються педагогічною творчістю; четвертий – педагоги-новатори, які створюють оригінальні високоефективні методики навчання та виховання учнів ПТУ).

Методична робота передбачала й здійснення певної науково-дослідної роботи, яка за мету мала не тільки заохочення до неї викладачів, а й здійснення самоаналізу та узагальнення, формування наукового мислення. Із цією метою проводились лекції про принципи й сучасні методики психолого-педагогічного експерименту; бесіди про науково-дослідну роботу як умілий прояв педагогічної творчості; розгляд структури й особливостей наукового стилю викладення педагогічних питань; організація цільового спілкування з колегами, які досягли значних успіхів у науці.

Серед питань, що розглядалися на засіданнях методичних об'єднань, було знайомство з досвідом народної педагогіки. Народна педагогіка – педагогічна мудрість, відродження якої ставало актуальним у 90-х рр. Як відомо, народна педагогіка, як і педагогіка співробітництва, висувала на перший план гуманні й демократичні ідеали виховання. Оскільки основним питанням народної педагогіки завжди було виховання працелюбності, трудове виховання, то знайомство з нею й вивчення її мудрості, оволодіння методикою її використання в навчально-виховній роботі з учнями профтехучилищ було актуальним.

Знайомство інженерів-педагогів відбувалося завдяки організації спецкурсів, відвідуванню виставок виробів у стилі народних промислів, заохоченню до різних джерел народної педагогіки, участі в клубах “педагогічного пошуку”.

Вищезазначене давало можливість ознайомитися із джерелами народної педагогіки (піснями, байками, казками, приказками), переконатися в силі народної педагогіки, виявити та усвідомити можливі шляхи її застосування в ПТУ в умовах нових форм господарства.

Аналіз матеріалів періодичної преси дав змогу узагальнити форми методичної роботи в контексті розробки проблеми педагогічного досвіду. Характерними в зазначений період були:

- “школа початківця”, методичні сесії, проблемні семінари, динамічні консультації, інструктивно-методичні наради, семінари-практикуми;
- Малі академії педагогіки, лекторії, методичні комплекси, проблемні семінари, науково-практичні конференції, педагогічні читання, клуби творчих інженерів-педагогів “Еврика” та “Імпульс”;
- робота творчих груп, проблемні семінари, наукові консультації, зустрічі з ветеранами науки, науково-педагогічні конференції, керівництво школою передового досвіду; матеріальне стимулювання, створення банку матеріалів для забезпечення самоосвіти, “мозкова атака”. Такі форми роботи давали змогу подати передовий досвід у живій, конкретній формі, що робило педагогічний досвід, знахідки переконливими, захопливими.

Особливістю цього періоду стали методичні сесії. Мета сесії – показ зразків, гідних наслідування, розкриття сутності й логіки вискоєфективних методик колег, сприяння, заохочення до створення досвіду, проникнення у творчу лабораторію колег. Зміст – знайомство з успіхами та помилками в процесі створення досвіду, пошук нових рішень завдань разом з колегами. Це все стало можливим і ефективним за умови постійної методичної допомоги в проведенні педагогічного аналізу запропонованої методики, а також авторського самоаналізу.

У досліджуваній період у межах методичної роботи проводили клуби творчих інженерів-педагогів. Засідання членів таких клубів мали характер відкритості, демократизму, а головне – плюралізм ідей, суджень, оцінок і позицій. На засіданнях клубу розглядали різноманітний педагогічний досвід, методично неадаптований, такий, що стимулює теоретичний пошук його оцінювання. Мета таких клубів полягала у здійсненні професійного взаємозбагачення членів клубу в ході вільного педагогічного спілкування досвідом, думками завдяки колективному пошуку нестандартних ефективних рішень проблем у системі профтехосвіти з використанням методу “мозкова атака”.

Перевагами такої роботи були: можливість урізноманітнити й поживити роботу, сформувати у викладачів уміння визначити думку, ідею, сформувати свою думку коротко, чітко та образно; прагнення розглянути важливі для педагогічної творчості питання на конкретних прикладах; спрямованість на практичне відпрацювання інженерами-педагогами конкретних педагогічних умінь, без яких неможлива педагогічна творчість; поєднання фронтальної, групової та індивідуальної форми роботи, що давало змогу урізноманітнити хід засідання, кожному учаснику виявляти активність; здійснення змагання, яке стимулює роботу учасників засідання; особлива позиція головуєчого на засіданнях клубу, який поступово підводить до основних висновків, суджень; організація спілкування, яке спонукало автора відшукувати аргументи на користь своєї позиції, що сприяло подальшому розвитку, самовдосконаленню.

Засідання таких клубів проводилися в різних формах: педагогічний турнір, фестиваль педагогічних ідей, ділові ігри, конференції, уроки-панорами.

У системі діяльності методичного об'єднання провідне місце у 90-х рр. ХХ ст. займало знайомство з авторськими школами. Вони створювалися тільки на основі передового досвіду педагогів, інженерів найвищого класу (новаторства, оригінальної творчості). У ході методичної роботи викладачі, з одного боку, знайомилися з такими школами, що існували; з іншого – вивчали підходи до їх створення.

У результаті такої роботи підвищувався рівень професіоналізму інженерів-викладачів, педагогічної майстерності; вони готувалися до роботи з новими методиками, до використання провідних ідей у власній діяльності. Вищезазначене давало змогу закласти основи формування творчого колективу однодумців, колективного творчого пошуку.

Крім того, саме в цей період при інститутах підвищення кваліфікації й удосконалення вчителів створювалися майданчики – “авторська школа”. Перед слухачами виступали досвідчені викладачі, давали оцінку досвіду з різних боків, стимулювали їх до узагальнення думок, до формулювання власного висновку про сутність і цінність досвіду. Наприклад, розглядалися й аналізувалися авторські школи В.В. Харабета (питання екології й охорони природи, загальні питання громадянського та промислового будівництва), В.І. Василіва (проблема лінгвістичної обробки технічного тексту для опорного конспекту, складання програм, що навчають основ технічної творчості).

Перед початком роботи такої школи проводилися семінари-практикуми з використання методу “мозкової атаки”, здійснювалося всебічне й детальне вивчення, засвоєння новаторської методики. Такий семінар закінчувався формуванням у викладачів і методистів позиції щодо розуміння та методики розкриття гідності запропонованого для вивчення досвіду. На такому семінарі виступав автор досліджу, він давав повне уявлення про створення ним методик.

Проведений науковий пошук засвідчив, що до методичної служби в цілому та до роботи методичних об'єднань зокрема висувалися певні вимоги. Так, підкреслювалося, що методична робота повинна бути гнучкою, здатною створити умови для виконання викладачами професійно-педагогічних обов'язків.

Методична служба цього періоду була спрямована на якісну перебудову навчально-виховного процесу в профтехучилищах. Від організаторів методичного навчання інженерів-педагогів вимагались: спрямованість на постановку інженерів-педагогів в об'єктно-суб'єктну позицію; орієнтація на розвиток їхньої творчої особистості; організація тісного зв'язку з навчально-виховним процесом у профтехучилищах, з тенденціями й перспективами розвитку їх та народної освіти; підвищення мобільності й динамічності активних форм навчання, що застосовуються; поєднання вмінь аналізу та самоаналізу передового досвіду; запобігання фетишизму нетрадиційних форм роботи; поєднання нетрадиційних і традиційних форм роботи; постійна корекція планів методичної роботи й навчання.

Нетрадиційні форми органічно ввіллюються в систему методичного навчання й збагатять її, якщо: а) в училищах панує демократизм і гуманізм, відкритість; б) є чітко виражена установка на різноманітність у педагогічному пошуку; в) здійснюється союз психолого-педагогічної науки і практики; г) реально реалізується педагогіка співробітництва.

Аналіз науково-педагогічної літератури дав можливість виявити причини слабкої участі інженерів-педагогів у роботі з вивчення та використання ПД: невміння орієнтуватися в педагогічних новинах; боязнь висловлювати свою думку про них; дотримання лише нормативності й обов'язковості; відсутність умінь обговорювати спірні питання, коротко, чітко та грамотно виражати свою позицію; включатися в неформальний діалог, обговорення й дискусію; відсутність бажання та вмінь виявляти активність високого рівня протягом усієї роботи, віри у власні сили, занижена самооцінка або хворобливе самовираження; відсутність умінь бачити реальне в досвіді колег тощо.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дало змогу, по-перше, розкрити місце проблеми передового досвіду в системі методичної роботи в професійно-технічних закладах освіти; розкрити досвід вивчення ПД у зазначений період. По-друге, констатувало, що психолого-педагогічна підготовка інженерів-педагогів повинна бути спрямована залежно від причин на: ознайомлення інженерів-педагогів зі специфікою педагогічної творчості; вивчення педагогічної творчості відомих педагогів “методичний ринг”, “порівняльний методичний портрет”; неформальне спілкування з авторами ПД (“урок-панорама”, “фестиваль педагогічних ідей і знахідок”); нетрадиційні форми подачі ПД, в яких інженери-педагоги, що навчаються, займають провідну роль; ознайомлення та навчання системи вправ, що допомагають швидко засвоїти ПД і використовувати його у своїй роботі.

Література

1. Набока Л.Я. Підготовка методистів до впровадження основного змісту освіти в системі підвищення кваліфікації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л.Я. Набока; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 1997. – 24 с.

2. Організаційно-педагогічні основи методичної роботи / [В.І. Пуцов, С.В. Крисюк, А.І. Воловиченко та ін.]. – К.: УІПКККО, 1995. – 180 с.

3. Чернышов А.И. Изучение и распространение передового опыта в нетрадиционных формах методической учебы инженеров-педагогов: учеб.-метод. пособ. / А.И. Чернышов. – М., 1998. – 70 с.